

в єдину обґрунтовану аксіологічну систему, де багатство вимірюється не лише прибутком, а й якістю людських відносин.

Література

1. Hoevel C. Economy of Recognition. Person, Market and Society in Antonio Rosmini. New York : Springer, 2013. 263 p.
2. Honneth A. Recognition or Redistribution? Changing Perspectives on the Moral Order of Society. Theory, Culture & Society, 2001. Volume 18, Issue 2–3. Pp. 43–55.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-578-8-11>

ЦІНІСНО-ОРІЄНТОВАНА ЄДНІСТЬ ЯК ОСНОВА ГАРМОНІЙНОГО СПІВІСНУВАННЯ В СУСПІЛЬСТВІ

Голубовська О. В.

*асистент кафедри філософії та педагогіки
Львівський національний університет ветеринарної медицини
та біотехнологій імені С. З. Гіжцького
м. Львів, Україна*

У світі, де реальність має кращий вигляд за будь-які фільтри, уявлення, ілюзії привабливість полягає не в зовнішній ідеальності, а у вираженні внутрішньої цілісності. Там цінують індивідуальність, неповторність та щирість.

В європейському моральному мисленні ієрархічні взаємовідносини й органічний взаємозв'язок колективних та індивідуальних цілей втілюється у концепти гідності, честі, обов'язку.

Провідна риса традиційної моралі полягає у тому, що чим старішою є форма життя, що прийшла з далекого минулого, тим більше шансів, що саме вона є правильною, і тому підлягає збереженню. Це цілюще джерело устоїв, які засновані на адаптаційних механізмах і репродуктивному відтворенні поведінкових моделей, завжди зберігається як незмінна складова соціалізації і функціонування в полі морально-етичного напруження. Проте опора тільки на традицію стає недостатньою при активізації тимчасових координат сьогодення і майбутнього у людини як суб'єкта історії, культури, що прагне до свободи, діяльнісної самореалізації, новачій, що не змогло не позначитися на періодичному руйнуванні устоїв, аж до зростання аморалізму.

Кризові нормативно-ціннісні провали, коли збільшувався соціальний безлад, виникали в історії неодноразово. Коливання відбувалися і у бік відновлення порядку, зростання ролі об'єднуючих цінностей. Той факт, що різні спільності завжди знаходили ті чи інші способи забезпечення порядку за допомогою моральних правил, усеяє оптимізм. Однак і у наш час навіть освічені і критично налаштовані люди віддають перевагу не теоретичному осмисленню питання, чому саме такими є устої, а їх більше цікавить, якими вони мають бути. Така позиція нехтування вивченням реального життя в етиці приводить до виникнення прихованих форм відносних моральних пріоритетів, які у вигляді абсолютних цінностей проникають в етичний дискурс.

Важливими етапами категоризації моральної свідомості, що впливають на науковий пошук, є виклики життя, які йдуть від досвіду в різних соціокультурних спільнотах. Найбільшою мірою узагальненню, систематизації й якісному осмисленню піддана спільнота як опосередкована цілісність, що за своєю суттю постає у вигляді абстракції до індивіда [1, с. 23–24].

В етиці категорією, що позначає вищу цінність, є добро, яке відображає абсолютне, ідеально досконале. Вищими моральними цінностями є істина, справедливість, щастя, сенс життя, любов, дружба, краса оскільки осмислення цих понять докорінно впливає на поведінку та свідомість людини. Цінність можна розглядати як засіб відображення дійсності у свідомості людини, тобто суб'єктивного відображення об'єктивної реальності. Цінності відображаються у свідомості людей у вигляді оціночних суджень. Критерієм оцінки виступає узагальнений образ, зразок, ідеал. Моральна цінність вчинку виявляється за допомогою порівняння з ідеалом добра, який фіксується у свідомості суспільства у вигляді певного комплексу моральних норм, правил належної та рекомендованої поведінки. Різні люди в одній і тій самій ситуації поведуть себе неоднаково. Різниця визначається тими цінностями, якими керувалася людина, її моральними позиціями [2, с. 102].

Справжня мораль завжди ґрунтується на свободі вибору людини, який значною мірою залежить від конкретних обставин, в яких вона перебуває, і не завжди буде вписуватися в «ідеальні» та однаково визначені для всіх людей межі, а також на розумінні нею моральних вимог і неодмінного настання моральної відповідальності в результаті того чи іншого вибору, який вона для себе прийме [3, с. 265].

Однак моральне життя людини не можна розглядати як просте засвоєння суми прописних «істин». Воно проходить у боротьбі мотивів, у постійному напруженні духовних сил. Здійснення того чи іншого вибору не тільки характеризує особистість, а також є найважливішим

засобом її формування. Моральний вчинок і моральна поведінка передбачають готовність обстоювати моральні цінності навіть тоді, коли це небезпечно. На основі цього можна зробити висновок про надзвичайну важливість ціннісних орієнтирів особистості. Адже, фактично, вони відділяють істотне від неістотного, утворюючи своєрідну вісь свідомості, яка забезпечує духовну усталеність особистості, спадкоємність певного типу поведінки і діяльності. Саме тому в будь-якому суспільстві ціннісні орієнтири є об'єктом виховання, цілеспрямованого впливу. Розвинуті ціннісні орієнтири є ознакою зрілості особистості, показником рівня її соціальності.

Постійна несуперечлива структура ціннісних орієнтирів зумовлює такі якості особистості, як цілісність, надійність, вірність певним принципам, здатність до морального вибору заради ідеалів і цінностей. Суперечливість, навпаки, породжує непослідовність поведінки [2, с. 103].

За думкою Рональда Дворкіна, моральні стандарти приписують, як саме ми повинні ставитися до інших, а етичні стандарти – як ми повинні жити самі. Він слушно виводить мораль з етики, спираючись головним чином на тезу Імануеля Канта про те, що «ми не можемо належним чином поважати нашу власну людяність, якщо не поважаємо людяність в інших». Дворкін стверджує, що цінність у всіх її формах – це єдина велика річ; що істина, значення життя, вимоги моралі та вимоги справедливості – це різні аспекти одного й того ж великого питання. Він стверджує, що ми «маємо суверенний етичний обов'язок створити щось цінне зі свого власного життя» [4].

Концепція Рональда Дворкіна природньо ґрунтується на принципах гідності. Він розглядає поняття рівності як створення однакових можливостей для всіх людей, які прагнуть зробити цінним своє життя. Свобода, на думку Дворкіна, базується на «етичній незалежності», що є визначальною для автентичності і обумовлюється гідністю. Дворкін стверджує, що: «Автентичність – це інша сторона самоповаги. Оскільки ви сприймаєте себе серйозно, то вважаєте, що гідне життя передбачає якнайкраще самовираження, пошук способу життя, який захоплює і є правильним саме для вас. Автентичності завдається суттєва шкода, тоді, коли людина змушена прийняти чуже судження замість власного щодо цінностей чи цілей, які має відображати її життя». Отже, уряд не повинен обмежувати свободу, особливо тоді, коли його діяльність ґрунтується на етичних цінностях, які не підтримує громада [5].

Як самосвідомі істоти, ми повинні гідно прожити своє життя, що повинно базуватися на високих морально-етичних принципах, відображати Божу волю і обов'язково проявлятися в діях, корисних

не тільки для нашого особистого розвитку, але і для всього суспільства. Все, що заважає добре виконати наше життєве завдання, є ілюзорним і несправедливим. У житті ми, фактично, постійно повинні робити вибір між гідністю та несправедливістю.

Якщо закон може заохотити нас протистояти спокусам, він повинен це робити. Етична незалежність важлива, але вона може бути підпорядкована гідності, якій вона має служити [5].

Отже, кожна людина, маючи свободу вибору і відповідаючи за свій вибір, повинна усвідомити, що ціннісно-орієнтована єдність – це те нечисленне, що об'єднує людей на довгі роки. Від якості життєвих цінностей безпосередньо буде залежати напрямок подальшого руху суспільства, яке повинно зробити дане питання наріжним каменем усієї своєї діяльності, особливо приділяючи увагу гідному вихованню молодого покоління. Надзвичайно важливим дотримання та збереження гармонійної структури ціннісно-орієнтованої єдності є у непрості буремні часи, що дозволяє консолідувати людей та вирішувати виклики, які стоять перед суспільством. Від цього безпосередньо залежить майбутнє людства.

Література

1. Аболіна Т. Г., Нападиста В. Г., Рихліцька О. Д. та ін. ; за наук. ред. Панченко В. І. Прикладна етика. Київ : «Центр учбової літератури», 2012. 392 с.

2. Лозовой В. О., Панов М. І., Стасевська О. А. та ін. ; за ред. проф. В.О. Лозового. Етика. Київ : Юрінком Інтер, 2007. 224 с.

3. Скрипнікова С. В., Коннов О. Ф., Савранська Н. О. та ін. ; за заг. ред. проф. Т. І. Андрущенко. Етика : навчальний посібник для педагогів. Київ : Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2023. 510 с. іл.

4. Dworkin Ronald. Justice for Hedgehogs. URL: <https://www.hup.harvard.edu/books/9780674059337>. (дата звернення: 14.11.2025).

5. Robert E. Rodes. Justice for Hedgehogs. 56 Am. J. Juris. 215 (2011) (book review). URL: https://scholarship.law.nd.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2094&context=law_faculty_scholarship (дата звернення: 14.11.2025).